

виробництва та реалізації продукції, і в свою чергу дозволить забезпечити економічну безпеку сільськогосподарських підприємств АТО Гагаузія.

Ключові слова: урожайність, економічна безпека, фінансовий запас міцності, операційний леверидж, стабільність.

УДК 378:339.9

О.В. Булатова
О.С. Зайковський

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ

У науковій роботі визначено, що процеси глобалізації вищої школи є об'єктивним результатом дії законів еволюційного розвитку суспільства, мають дискусійний характер, визначаються позитивними та негативними наслідками, викликами та загрозами.

Доведено, що освіта знаходиться під впливом різноманітних процесів, що відбуваються у політичній, соціальній, культурній, економічній та інших сферах. Виділено та проаналізовано глобальні тенденції, що характеризують характер розвитку сфери вищої світи як суб'єкта глобального освітнього простору.

Обґрунтовано незворотність глобалізації освітнього простору, що формується у результаті розвитку інтеграційних процесів, які охоплюють різні національні освітні системи. Визначення освітнього простору, як суспільно-економічної моделі, дозволило виділити основні характеристики та принципи розвитку з позицій соціально-географічного, системно-цілісного, локально-постерного підходів. Запропоновано використання інтеграційного підходу у дослідженні освітнього простору.

Визначено, що структура освітньої сфери як суспільно-економічної моделі має складний багатопрофільний характер, елементи структури освітнього простору (інформаційне середовище, соціальне середовище, інституційне середовище) характеризуються складною системою взаємозв'язків і взаємозалежності. Виділено та надано характеристику основних компонентів сучасного освітнього простору та визначено основні його ознаки – системність, поліструктурність, комплементарність, ієрархічність, просторову та інституційну визначеність, відкритість та динамічність. Доведено, що кожна національна система освіти об'єктивно виступає суб'єктом глобального освітнього простору. Розвиток освітньої системи кожної країни, як суспільно-економічної моделі, характеризується, з одного боку, внутрішніми (національними) особливостями та закономірностями розвитку, а з іншого, на розвиток національних систем безпосередньо впливає зовнішнє середовище, що визначається, в перш за все, глобальними процесами.

Обґрунтовано, що глобалізація стала викликом для вищої освіти, в якій сучасні університети стають глобальними установами. Визначено, що глобалізація університетської освіти - об'єктивний історичний процес, логіка розвитку якого визначається відповідними етапами, характеристику яких наведено у роботі.

Ключові слова: глобалізація, освітній простір, вища освіта, глобалізація університетської освіти, глобальний освітній простір

DOI 10.34079/2226-2822-2019-9-17-63-71

Постановка проблеми. В умовах посилення глобальних процесів відбувається формування глобальних просторів та відповідних глобальних механізмів, що регламентують різні сфери. Під впливом технологічних та інформаційно-комунікаційних факторів відбувається розвиток мережевих форм економічної діяльності (глобальний інформаційний простір). Формування глобального ринку праці, глобального наукового та освітнього простору стало логічним продовженням трансформаційних змін, які відбуваються у соціально-економічній сфері, у тому числі під впливом нових механізмів міжнародних партнерських відносин, які виникають у світовому господарстві.

Міждисциплінарний характер розвитку освітньої сфери як суспільно-економічної моделі підтверджується тим, що дослідженням освітнього простору присвячено наукові розробки педагогів, філософів, культурологів, політологів, економістів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасній економічній науці сформовано достатній науково-методичний та методологічний базис дослідження глобалізаційних процесів. Як зазначає У. Робінсон [23, с.125] у світовому господарстві почали активно формуватися нові транснаціональні та глобальні моделі виробництва, споживання, управління, міграції ресурсів, нової соціальної ієрархії та форм нерівності тощо. А сам процес глобалізації виступає як двоєдиний: з одного боку, відбувається процес перетворення загального в окреме, з іншого – окреме трансформується у загальне [22, с.25-31]. Глобальні перетворення, на думку В. Сіденко [10] охопили не тільки економічні, а й інші процеси, що відбуваються у сферах людської діяльності. Сьогодні глобалізаційний процес сам впливає на всі ці процеси. Починаючи з 1970х років в економічній наці починається формування глобалізаційного дискурсу, основу якого визначають гіперглобалістична (К. Омае, Ф. Фукуяма А. Джонс, П. Дикен), скептична (І. Валлерстайн, Дж. Томпсон, П. Херст) і трансформістська (М. Уотерс, У. Бек, Д. Хельд) концепції [19].

Процеси інтернаціоналізації та глобалізації вищої школи є об'єктивними витоками дії законів еволюційного розвитку суспільства [8, с.80]. Слід зазначити, що ці процеси завжди були дискусійними для багатьох дослідників не тільки з точки зору висвітлення проблемних аспектів формування та розвитку глобалізаційних процесів, а навіть у обговоренні категорійно-понятійного апарату. Так, у наукових розробках глобалізація вищої освіти розглядається як вища форма розвитку інтернаціоналізації вищої освіти, одночасно, є наукові дослідження, де ці поняття повністю розмежовуються. Дж. Ласонен [20, с.397-398] стверджував, що процеси інтернаціоналізації та глобалізації є такими, що розвиваються паралельно. Слід погодитись із думкою П. Скотта [24], що не можна спрощено розглядати глобалізацію «просто як вищу форму інтернаціоналізації», оскільки зв'язок між інтернаціоналізацією та глобалізацією є діалектичним. Між процесами глобалізації та інтернаціоналізації освітнього та наукового простору існує інтегративний зв'язок, наголошує Л. Кримець, що зумовлює необхідність впливу на ці процеси та управління ними [6]. Взаємозв'язок між глобалізацією і інтернаціоналізацією вищої освіти є більш складним, ніж це може виявитись на перший погляд. Підтвердженням цього є чисельні дослідження з цього питання, у тому числі із діаметрально протилежними точками зору. Це дозволяє говорити про відсутність концептуальної визначеності інтернаціоналізації, глобалізації вищої освіти тощо [16, с. 44].

Метою статті є визначення основних характеристик та принципів розвитку глобального освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація є складним та амбівалентним процесом, наслідки якого можна розглядати як позитивні, так і негативні. Розширення

доступу до нових знань, мультикультуралізм, нові можливості, що виникають у наслідок спільного використання ідей та реалізації спільних дій – все це дозволяє визначати позитивний вплив глобалізаційних процесів на розвиток людства. Однак, з іншого боку, саме під впливом глобалізації у суспільстві ще більше загострилась проблема бідності та низького рівня життя, вимушеної та примусової міграції, загострення конфліктів та послаблення безпеки (починаючи від особистого рівня до міжнародної безпеки). Світова свідомість зазначених глобальних змін зумовлює необхідність розширення міжнародного співробітництва задля забезпечення економічного зростання та справедливого розвитку, і посилюється потреба у глобальній освіті як міжнародного виміру та розуміння сучасних проблем світу як на глобальному, так і на регіональному рівнях.

Слід звернути увагу, що в умовах глобалізації формується освітня нерівність, яка пов'язана із неоднаковим доступом до вищої освіти в різних країнах. Перед сучасною освітою в умовах глобальних трансформацій виникають відповідні виклики та загрози, серед яких слід особливо виділити невідповідність та незбалансованість між темпами зростання та заміни знань та їх обсягів, з одного боку, а з іншого темпами зміни поколінь, що користуються цими знаннями.

Система вищої освіти стає інституційно-господарською платформою розвитку інтелектуального капіталу, завдяки якому створюються умови інноваційного характеру розвитку національної економіки, забезпечується високий рівень її конкурентоспроможності, ефективна інтеграція у глобальне середовище [8, с.49]. При цьому слід зазначити, що, одночасно, й освіта знаходиться під впливом різноманітних процесів, що відбуваються у політичній, соціальній, культурній, економічній та інших сферах.

Розвиток сучасної вищої освіти характеризується низкою глобальних тенденцій, серед яких виділяють [2, с.20-21; 3, с.19-20; 7, с.21]:

- переорієнтація від елітарної освіти до високоякісної освіти для всіх;
- розширення та поглиблення міждержавного співробітництва в освітній сфері;
- посилення гуманітарної складової в сучасних освітніх програмах;
- поширення загальноприйнятих нововведень (норм і стандартів) при збереженні національних традицій.

Оскільки сфера вищої освіти стає суб'єктом глобального освітнього простору, то, цілком логічно, що на глобальному ринку освітніх послуг суттєво загострюється конкуренція між університетами, одночасно спостерігається активізація міжуніверситетської співпраці у науковій та освітній сферах, транснаціоналізація вищої освіти. У сучасних умовах глобального освітнього простору спостерігається масовість вищої освіти, освіта набуває загальносвітовий характер, відбувається її адаптація до запитів на ринку освітніх послуг, як з боку споживачів освітніх послуг, так і з боку ринку праці, з яким суттєво поглиблюється взаємодія. Умовою розвитку соціального прогресу стає забезпечення якісної освіти, що визначено серед Цілей сталого розвитку (Ціль 4) [9].

Нівелювання бар'єрів взаємодії між країнами в економічній, політичній, культурній сферах фактично забезпечили формування єдиного (гомогенного) простору [10]. Сучасний світоустрій послідовно поєднує взаємопов'язані види діяльності в єдиний складний геопростір [1, с.105]. Глобалізація освітнього простору стала незворотнім процесом, що визначає сучасний тренд розвитку вищої школи. На думку С.Гуткевич, І. Оніщенко сучасний світовий освітній простір [2, с.9] слід розглядати як об'єднання освітніх систем різних країн, що розрізняються за своїми типами, рівнями, традиціями, цілями та завданнями, станом розвитку та якістю. Різноманіття освітніх систем є важливим здобутком розвитку людства, і стає важливим джерелом його

різноманіття.

У сучасних дослідженнях освітній простір суспільства визначається як форма соціальної єдності людей, яка формується в результаті їх спільної освітньої діяльності. Так, Н. Касярум визначає, що освітній простір виступає як просторово-часове поле функціонування і розвитку освітньої системи освіти як відкритої соціальної сфери, де безпосередньо реалізуються освітні послуги реалізуються, що розвивається під впливом зовнішнього середовища (політичних, демографічних, екологічних, природно-кліматичних, соціально-економічних тощо) [5, с.108].

На нашу думку освітній простір формується у результаті розвитку інтеграційних процесів, що охоплюють різні національні освітні системи. Визначення освітнього простору, як суспільно-економічної моделі, дозволяє виділити основні характеристики та принципи розвитку. Дослідження освітнього простору забезпечується із використанням соціально-географічного, системно-цілісного, локально-постерного підходів [5, с.108]:

з точки зору соціально-географічного підходу освітній простір визначається межами відповідних географічних регіонів, що характеризуються соціальною єдністю, відповідним інформаційним середовищем;

грунтуючись на системно-цілісному підході освітній простір визначається як елемент соціальної формації, що забезпечує взаємодію відповідних рівнів освіти та безпосередньо особистості;

й, нарешті, освітній простір визначається умовами функціонування безпосередньо освітньої установи (локально-постерний підхід).

Дослідження сучасного характеру процесів, що відбуваються у світовому господарстві в цілому [1, с.69, 13, с.5-6, 15, с.20], та у його освітній складовій, дозволяють виокремити інтеграційний підхід у дослідженні освітнього простору, оскільки процеси інтернаціоналізації освіти забезпечують формування сталих зв'язків та високу їхню комплементарність.

Сучасний освітній простір розглядається [4, 14] з точки зору багатьох компонент, що визначаються відповідною характеристикою та характеризується відповідною змістовною наповненістю, які зумовлені міждисциплінарним характером цього поняття:

1) суб'єктна компонента, що уявляє собою сукупність відповідних суб'єктів освіти, між якими розвиваються відповідні процеси взаємодії;

2) діяльнісна компонента визначається відповідними цілями, засобами організації та результатами відтворення суб'єктами освіти того досвіду, який ними накопичено;

3) середовищна компонента безпосередньо характеризує стан та склад середовища, у якому функціонують та взаємодіють суб'єкти освіти, у тому числі із зовнішнім середовищем;

4) інституційна компонента, що визначається як сукупність освітніх інститутів, які діють на певній території;

5) субстанціональна (індивідуальна) компонента, що характеризується як особистісний простір суб'єкта освітнього процесу.

Визначення основних характеристик, підходів дослідження освітнього простору дозволяють виділити основні його ознаки:

– системність (освітня сфера як суспільно-економічна модель характеризується відповідною структурою, елементи якої характеризується відповідними системними ознаками);

– поліструктурність (структура освітньої сфери як суспільно-економічної моделі має складний багатопрофільний характер, елементи структури освітнього

простору (інформаційне середовище, соціальне середовище, інституційне середовище) характеризуються складною системою взаємозв'язків і взаємозалежності);

- комплементарність (складові елементи освітньої сфери як суспільно-економічної моделі не тільки знаходяться у взаємозв'язку та взаємозалежності, а й взаємодоповнюють друг друга);

- ієрархічність (елементи освітньої сфери як суспільно-економічної моделі мають свою підструктуру);

- просторова визначеність (глобальний, континентальний, регіональний, національний, локальний, особистий освітній простір);

- відкритість (освітня сфера як суспільно-економічна модель має відкритий характер);

- динамічність (освітня сфера знаходиться у стані постійних змін, дія яких не порушує її цілісність, а передбачають багатоваріативність та інтегрованість форм взаємодії);

- інституційна визначеність (організаційна побудова та регуляторний механізм розвитку освітньої сфери як суспільно-економічної моделі визначається системою інститутів відповідного рівня (від міжнародних організацій до локальних муніципальних установ), що визначають відповідні юридичні та інші нормативні засади розвитку освітнього простору)

Національні системи вищої освіти формують у своїй сукупності глобальний освітній простір. Слід погодитись із думкою П. Скотта та Д. Деланті, що глобалізація стала фундаментальнішим викликом для вищої освіти за всю історію її розвитку, що змінює як національні, так і світову системи вищої освіти [11, 17]. Сучасні університети, фактично, все стають глобальними установами, впроваджуючи уніфіковані стандарти навчання, розвиваючи партнерські відносини із бізнесом, державними установами, здобувачами вищої освіти. Це, у свою чергу, вважає П. Друкер, посилює вплив університетів на формування конкурентних переваг національної соціально-економічної системи, при цьому самі університети вимушені забезпечити відповідні зміни, впроваджуючи власні стратегії інтернаціоналізації, застосовуючи міжнародні стандарти та уніфікації [18].

Слід зазначити, що одночасно із поширенням та поглибленням процесів інтернаціоналізації вищої освіти, її глобалізації, все активніше лунає альтернативна точка Г. Роадс [21], яка пов'язана із скептичним ставленням до інтернаціоналізації вищої освіти (антиінтернаціоналізація). Згідно із цією точкою зору, університети перетворилися на глобальні ринки, де непропорційно виникають привілеї іноземних студентів по відношенню до місцевих студентів, а звідси й проблеми ксенофобії, дискримінації тощо.

Дослідження, які присвячено процесам глобалізації університетської освіти [12, 17, 24], визначають, що це об'єктивний історичний процес, у розвитку якого можна виокремити відповідні етапи. По-перше, це період безпосередньо заснування та початку розвитку перших європейських університетів у XI-XII ст. в Англії, Італії, Франції. Наступний (другий) етап у розвитку університетської освіти визначається розвитком капіталістичного виробництва, з яким пов'язано не тільки становлення системи масового виробництва та розвиток відповідних процесів міграції ресурсів (труда та капіталу), а й значно поширюється обмін науковим знанням. Саме у цей період відбувається поширення (експорт) принципів побудови освітніх систем від країн із високим рівнем розвитку університетської освіти до інших країн [12, с.25]. Вплив НТР у другій половині XX ст. відзначився на суттєвому розширенні та поглибленні міжуніверситетської співпраці, принципово змінюються й освітні можливості країн, які розвиваються на демократичних засадах, забезпеченні рівного доступу до освіти. Із

розвитком інтеграційних процесів між країнами у цей період значно розширюються спільні дослідницькі та освітні міжуніверситетські програми та проекти, що врешті решт, призвело до поглиблення процесів інтернаціоналізації університетської освіти на сучасному (четвертому) етапі. Суттєво вплинув на посилення академічної мобільності розпад колоніальної системи, студенти з малорозвинутих країн починають зорієнтовуватися на отримання високоякісної освіти у країнах – колишніх метрополіях, де сьогодні функціонують провідні університети світу. Взаємозв'язок етапів глобалізації університетської освіти та хвиль глобалізації в цілому представлено у табл.1.

Таблиця 1

Етапи глобалізації університетської освіти та глобалізаційні хвилі

Хвилі глобалізації	Характеристика хвилі глобалізації	Характеристика етапу глобалізації освіти
XVI-XVIII ст.	Період Великих географічних відкриттів	Становлення та розвиток перших європейських університетів, яке почалось у XI-XII ст.
XIX ст.-перша половина XX ст.	Монополістична стадія розвитку капіталізму, становлення системи масового виробництва та розвиток відповідних процесів міграції ресурсів	Поширення обміну науковим знанням, експорт принципів побудови освітніх систем від країн із високим рівнем розвитку університетської освіти до інших країн
друга половина XX ст. – початок XXI ст.	розширення міжнародного співробітництва, створення та розвиток міжнародних інституцій	розширення та поглиблення міжуніверситетської співпраці, розвиток академічної мобільності

Складено автором на підставі [1,17,24,12]

Сучасний етап глобалізації університетської освіти характеризується посиленням та розширенням міжнародної академічної мобільності, розвитком чисельних міжнародних програм та проектів (освітніх, науково-дослідних тощо), формуванням нових форм наднаціональної освіти тощо, що, фактично, означає – університетська освіта і надалі зазнаватиме впливу процесів глобалізації.

Висновки. В умовах глобальних трансформацій сучасного світу міжнародна співпраця стала важливим показником розвитку освіти, відкритості освітньої сфери тощо. В інтернаціоналізації вищої освіти відіграє важливу роль спільне навчання і стимулювання розвитку науково-технічного прогресу, розширюючи межі вищої освіти до міжнародного масштабу, а також взаємне стимулювання новаторських ідей і втілення їх в життя.

Компонентами сучасного освітнього простору виступають суб'єктна, діяльнісна, середовищна, інституційна, субстанціональна (індивідуальна). Основними ознаками освітнього простору виділено системність, поліструктурність, комплементарність, ієрархічність, просторова та інституційна визначеність, відкритість та динамічність.

Кожна національна система освіти об'єктивно виступає суб'єктом глобального освітнього простору. Розвиток освітньої системи кожної країни, як суспільно-економічної моделі, характеризується, з одного боку, внутрішніми (національними) особливостями та закономірностями розвитку, а з іншого, на розвиток національних систем безпосередньо впливає зовнішнє середовище, що визначається, в перш за все, глобальними процесами.

В умовах глобалізації, що стала фундаментальнішим викликом для вищої освіти, сучасні університети стають глобальними установами, відбувається посилення впливу університетів на формування конкурентних переваг національної соціально-економічної системи. Глобалізація університетської освіти - об'єктивний історичний процес, логіка розвитку якого визначається відповідними етапами: становлення та початку розвитку перших європейських університетів, поширення обміном знаннями експорт принципів побудови освітніх систем у період становлення капіталістичного способу, розширення та поглиблення міжуніверситетської співпраці, активізація академічної мобільності, розвиток між університетських програм співпраці та створення між університетський інституцій.

Включення національних освітніх систем до загальносвітових процесів в сучасних умовах розвитку глобалізаційного простору впливатиме на визначення конкурентоспроможність будь якої країни. Саме це стає важливим підґрунтям розробки цілеспрямованих національних політик щодо інтеграції у світовий освітньо-науковий простір, подальшої інтернаціоналізації вищої освіти тощо.

Список використаної літератури

1. Булатова О. В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів : моногр. / О. В. Булатова. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – 386 с. ; Bulatova O. V. Rehionalna skladova hlobalnykh intehratsiinykh protsesiv : monohr. / O. V. Bulatova. – Donetsk : DonNU, 2012. – 386 s.
2. Гуткевич С. О. Світовий освітній простір: тенденції та перспективи розвитку в умовах глобалізації : моногр. / С. О. Гуткевич, І. Г. Оніщенко. – Київ : НТУУ «КПІ», 2014. – 205 с. ; Hutkevych S. O. Svitovyi osvittii prostir: tendentsii ta perspektyvy rozvytku v umovakh hlobalizatsii : monohr. / S. O. Hutkevych, I. H. Onishchenko. – Kyiv : NTUU «KPI», 2014. – 205 s.
3. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : моногр. / за заг. ред. А.Ф. Павленка, Л. Л. Антонюк. – Київ : КНЕУ, 2014. – 350 с. ; Doslidnytski universytety: svitovyi dosvid ta perspektyvy rozvytku v Ukraini : monohr. / za zah. red. A.F. Pavlenka, L. L. Antoniuk. – Kyiv : KNEU, 2014. – 350 s.
4. Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : моногр. / за заг. ред. Ф. Г. Ващука. – Ужгород : ЗакДУ, 2011. – 560 с. ; Intehratsiia v yevropeyskyi osvittii prostir: zdobutky, problemy, perspektyvy : monohr. / za zah. red. F. H. Vashchuka. – Uzhhorod : ZakDU, 2011. – 560 s.
5. Касярум Н. Освітній простір: становлення поняття / Н. Касярум // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. - 2013. - Вип. 12. - С. 107-113 ; Kasiarum N. Osvittii prostir: stanovlennia poniattia / N. Kasiarum // Vytoky pedahohichnoi maisternosti. Seriia : Pedahohichni nauky. - 2013. - Vyp. 12. - S. 107-113.
6. Кринець Л. Стратегії глобального управління науково-освітнім простором у контексті інтернаціоналізації / Л. Кринець // Філософія освіти. - 2015. - № 2. - С. 193-209 ; Krynets L. Stratehii hlobalnoho upravlinnia naukovo-osvittim prostorum u konteksti internatsionalizatsii / L. Krynets // Filosofiia osvity. - 2015. - № 2. - S. 193-209.
7. Моніторинг інтеграції української системи вищої освіти в Європейський простір вищої освіти та наукового дослідження : аналітичний звіт. – Київ : Міжнародний фонд досліджень освітньої політики, 2014. – 144 с. ; Monitorynh intehratsii ukrainskoi systemy vyshchoi osvity v Yevropeyskyi prostir vyshchoi osvity ta naukovooho doslidzhennia : analitychnyi zvit. – Kyiv : Mizhnarodnyi fond doslidzhen osvittoї polityky, 2014. – 144 s.
8. Освіта як чинник становлення економіки знань : моногр. / Н. Л. Савицька, Н. Г. Ушакова, Т. В. Андросова, І. І. Помінова. – Харків : Монограф, 2017. – 170 с. ;

Osvita yak chynnyk stanovlennia ekonomiky znan : monohr. / N. L. Savytska, N. H. Ushakova, T. V. Androsova, I. I. Pominova. – Kharkiv : Monohraf, 2017. – 170 s.

9. ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals> ; ООН [Elektronnyi resrs]. – Rezhym dostupu : <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals>

10. Сіденко В. Зовнішні аспекти макроструктурних зрушень // Макроструктурна політика та ринкова трансформація: досвід Польщі та України / за ред. Я. Кліха, І. Крючкової та В. Сіденка. — Київ : Заповіт, 2004. – 358 с. ; Sidenko V. Zovnishni aspekty makrostrukturnykh zrushen // Makrostrukturna polityka ta rynkova transformatsiia: dosvid Polshchi ta Ukrainy / za red. Ya. Klikha, I. Kriuchkovoї ta V. Sidenka. — Kyiv : Zapovit, 2004. – 358 s.

11. Скотт П. Глобалізація і університет / П. Скотт // «Alma Mater». – 2000. – № 4. – С. 3–8.; Skott P. Globalizatsiya i universitet / P. Skott // «Alma Mater». – 2000. – № 4. – С. 3–8.

12. Суліма Є.М. Розвиток університетської освіти в умовах глобалізації // Наука та освіта в сучасному університеті в контексті міжнародного співробітництва: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (23-25 травня 2011 р.). – Маріуполь, 2011. – С. 23-26 ; Sulima Ye.M. Rozvytok universytetskoї osvity v umovakh hlobalizatsii // Nauka ta osvita v suchasnomu universyiteti v konteksti mizhnarodnoho spivrobitnytstva: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (23-25 travnia 2011 r.). – Mariupol, 2011. –S. 23-26.

13. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : моногр. у 2-х т. / за заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, А. М. Поручника. – Київ : КНЕУ, 2006. – Т. 2. – 592 с. ; Upravlinnia mizhnarodnoiu konkurentospromozhnistiu v umovakh hlobalizatsii ekonomichnoho rozvytku : monohr. u 2-kh t. / za zah. red. D. H. Lukianenka, A. M. Poruchnyka. – Kyiv : KNEU, 2006. – Т. 2. – 592 s.

14. Цимбалару А. Д. Освітній простір: сутність, структура і механізми створення / А. Д. Цимбалару // Український педагогічний журнал. - 2016. - № 1. - С. 41-50 ; Tsymbalaru A. D. Osvitnii prostir: sutnist, struktura i mekhanizmy stvorennia / A. D. Tsymbalaru // Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal. - 2016. - № 1. - S. 41-50.

15. Чужиков В. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія : моногр. / В. Чужиков. – Київ : КНЕУ, 2008. – 272 с. ; Chuzhykov V. Hlobalna rehionalistyka: istoriia ta suchasna metodolohiia : monohr. / V. Chuzhykov. – Kyiv : KNEU, 2008. – 272 s.

16. Callan H. Internationalization in Europe / H. Callan // The Globalization of Higher Education / ed. by P. Scott. – Buckingham : SRHE and Open University Press, 1998. – P. 44-57.

17. Delanty G. Challenging knowledge: the university in the knowledge society / G. Delanty. - Buckingham : Open University Press,. 2001. – 175 p.

18. Drucker P. F. Knowledge Revolution and E-Commerce [Electronic resource] / P.F. Drucke. - Mode of access : <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1999/10/beyond-the-information-revolution/304658>

19. Global transformations: politics, economics and culture / D. Held, A. McGrew, D. Goldblatt, J. Perraton. – Stanford : Stanford University Press, 1999. – 515 p.

20. Lasonen J. Reflections on interculturality in relation to education and work / J. Lasonen // Higher Education Policy. - 2005. – Vol. 18, № 4 : Intercultural Learning and Dialogue. – P. 397-407.

21. Rhoades G. Backlash Against «Others» [Electronic resource] / G. Rhoades // International Higher Education. – 2017. – № 89 : Spring 2017. - Mode of access : <https://ejournals.bc.edu/index.php/ihe/article/view/9830>

22. Robertson R. Globalization: Social Theory and Global Culture / R. Robertson. – London : Sage Publications Ltd., 1992. – 188 p.

23. Robinson W. Theories of Globalization [Electronic resource] / W. Robinson // Blackwell Companion to Globalization / ed. by G. Ritzer. – Oxford : Blackwell, 2007. – P. 125-143. – Mode of access : <http://robinson.faculty.soc.ucsb.edu/Assets/pdf/theoriesofglobalization.pdf>

24. Scott P. Essay Review: Universities and the Knowledge Economy / P. Scott // Minerva. – 2005. – Vol. 43, No. 3. - P. 297–309.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2019.

O. Bulatova

O. Zaikovsky

GLOBALIZATION OF EDUCATIONAL SPACE: MAIN CHARACTERISTICS AND PRINCIPLES OF DEVELOPMENT

The article states that the processes of globalization of higher education are an objective result of the laws of evolutionary development of society, that they are of a polemical nature, determined by positive and negative consequences, challenges and threats.

It is proved that education is under the influence of various processes taking place in the political, social, cultural, economic and other fields. The paper defines and analyzes global trends characterizing the development of the sphere of higher education as a subject of the global educational space.

The authors establish that the globalization of the educational space is irreversible and results from the integration processes development covering various national educational systems. The definition of the educational space, as a socio-economic model, allowed to highlight the main characteristics and principles of development from the standpoint of socio-geographical, systemic-holistic, local approaches. It is proposed to apply an integration approach in the study of educational space.

It is determined that the structure of the educational sphere as a socioeconomic model has a complex multiprofile nature, elements of the structure of the educational space (information environment, social environment, institutional environment) are characterized by a complex system of interconnections and interdependence. The authors distinguish and specify the characteristics of elements of the modern educational space, the main features of which are as follows – consistency, polystructuredness, complementarity, hierarchy, spatial and institutional definition, transparency and dynamism. Each national education system has been proved to act objectively as the subject of the global educational space. The development of the educational system of each country, as a socio-economic model, is characterized, on the one hand, by internal (national) peculiarities and development patterns, and on the other hand, the development of national systems is directly influenced by the external environment, which is primarily determined by global processes.

The article concludes that globalization has become a challenge for higher education, wherein the modern universities become global institutions. It is stated that the globalization of university education is an objective historical process the logic of development of which is determined by the relevant stages, defined in the paper.

Key words: globalization, educational space, higher education, globalization of university education, global educati

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет

ВІСНИК

МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

СЕРІЯ: ЕКОНОМІКА

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Засновано у 2011 р.

ВИПУСК 17

МАРІУПОЛЬ – 2019

УДК33(05)

Вісник Маріупольського державного університету

Серія: Економіка

Збірник наукових праць

Видається 2 рази на рік

Заснований у 2011 р.

Затверджено до друку Вченою радою МДУ (протокол № 11 від 27.06.2019 р.)

**Видання «Вісник Маріупольського державного університету. Серія:Економіка»
включено до Переліку наукових фахових видань України згідно наказу Міністерства
освіти і науки України №642 від 26.05.2014**

Видання включено до міжнародних наукометричних баз даних:
«Index Copernicus International»(Польща).

Редакційна колегія серії:

Головний редактор – к.е.н., доцент І.О. Ліщинський

Заступник головного редактора – д.е.н., професор О.В. Булатова

Відповідальний секретар – к.е.н., доцент О. А. Беззубченко

Члени редакційної колегії: д.е.н., проф. О.О. Борзенко, д.е.н., проф. М.Г. Бойко,
д.е.н., проф. Й. Васілев, д.е.н., проф. С.П.Калініна, д.е.н., проф. Лизун М.В.,
д.е.н., проф. Ю.В. Макогон, доктор філософії з економіки С. Максименко,
д.е.н., проф. Т.М. Мельник, д.е.н., проф. Т.В. Орєхова, д.е.н., проф. Д. Пармаклі,
д.е.н., проф. М. С. Пашкевич, доктор філософії з економіки А. Пелін,
доктор філософії з економіки Я. Половчек, д.е.н., проф. Н.В. Резнікова,
д.е.н., проф. А.В. Сидорова, д.е.н., доц. Р.О. Толпежніков,
д.е.н., проф. О.Б. Чернега, д.е.н., проф. Г.О.Черніченко.,
доктор філософії з економіки Ш. Шабуришвілі

Засновник Маріупольський державний університет

87500, м.Маріуполь, пр. Будівельників, 129а

тел.:(0629)53-22-59, e-mail: msuj_e@mdu.in.ua

Офіційний сайт видання: www.visnyk-ekonomics.mdu.in.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової
інформації (Серія КВ №17780-6130 Р від 06.05.2011)

Тираж 100 примірників. Замовлення № 95/19

ЗМІСТ

НАЦІОНАЛЬНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Шабельник Т.В. МОДЕЛІ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СВІТОВОГО ФАРМАЦЕВТИЧНОГО РИНКУ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	5
Калініна С.П., Ланська С.П. ЗАЙНЯТИСТЬ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ: ПРОБЛЕМИ І ВИКЛИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	11
Нестеров О.Ю. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗРАХУНОК ПАРАМЕТРІВ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ ПОЛІМЕРНИХ МАТЕРІАЛІВ.....	18
Захарова О.В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНІВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	25

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА ЕКОНОМІКА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Дергачова В.В., Голюк В.Я., Згуровський О.М. НАСЛІДКИ ДЕВАЛЬВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ ДЛЯ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА В УМОВАХ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ВІЙНИ США І КИТАЮ	41
Марена Т.В. МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ ЦЕНТРИ ТА ГЛОБАЛЬНІ (СВІТОВІ) МІСТА: СУТНІСНИЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТА СПІВВІДНОШЕННЯ КАТЕГОРІЙ	48
Parmacli D., Ianioglu A. FEATURES OF THE ANALYSIS OF AGRICULTURAL PRODUCTION	55
Булатова О.В., Зайковський О.С. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ.....	63
Пармакли Д. М., Дудогло Т. Д., Годорич Л. П. ТОЧКА ОТСЧЕТА ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОДУКЦИИ.....	72
Балабанова Н.В., Ларіна Д.Є. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ АЗІЙСЬКОГО РЕГІОНУ.....	79
Bezzubchenko O., Skliarova T. MODERN TRENDS IN THE ASIA-PACIFIC AREA COUNTRIES INNOVATIVE ACTIVITY.....	87
Мітюшкіна Х.С., Бернацька І.Я. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВИХ МІСТ	96
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	108